

СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ

Методичні рекомендації до практичних занять

Укладач Марич М.Г.

Чернівці

Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

2026

УДК 336.14
С-70

Друкується за ухвалою вченої ради
економічного факультету Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича
(протокол № 5 від 10 грудня 2025 року)

Соціальне страхування : метод. реком до практ. занять /
С-70 уклад.: М.Г. Марич. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю.
Федьковича. 2026. 36 с.

Методичні рекомендації до вивчення курсу «Соціальне страхування» призначені для студентів, які вивчають дисципліну «Соціальне страхування» та можуть бути використані як при проведенні аудиторних занять, так і для самостійної роботи студентів. Містять структуру навчальної дисципліни, питання для опитування, тестові завдання, практичні завдання.

Для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності D2 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок».

УДК 336.14

© Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича, 2026
© Укладач: Марич М.Г., 2026

ЗМІСТ

	Стор.
Вступ.....	4
Структура змісту навчальної дисципліни.....	6
Розподіл балів, які отримують здобувачі та шкала оцінювання	7
Практичні завдання	
до теми 1: Сутність, принципи і роль соціального страхування.....	8
до теми 2: Історія становлення та розвитку соціального страхування	10
до теми 3: Державне регулювання соціального страхування в Україні	13
до теми 4: Управління коштами соціального страхування.....	15
до теми 5: Соціальне страхування з тимчасової втрати працездатності	18
до теми 6: Медичне страхування	20
до теми 7: Соціальне страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань	23
до теми 8. Соціальне страхування на випадок безробіття.....	26
до теми 9: Державне пенсійне страхування	28
до теми 10: Недержавне пенсійне страхування.....	31
до теми 11: Досвід соціального страхування різних країн світу.....	33

ВСТУП

Соціальне страхування — це визначена державою правова система, спрямована на забезпечення громадян соціальними послугами та матеріальною підтримкою у випадках хвороби, повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від людини причин, настання старості та в інших ситуаціях, передбачених законодавством. Фінансування цієї системи здійснюється за рахунок страхових внесків роботодавців і працівників, а також бюджетних коштів у випадках, визначених законом.

Соціальне страхування можна розглядати як загальнонаціональну систему взаємодопомоги обов'язкового характеру, яка ефективно функціонує лише за умови всеохопності — як у контексті залучення населення, так і щодо спектра ризиків, які вона покриває.

Метою навчальної дисципліни є формування у студентів глибоких теоретичних знань і практичних навичок у сфері соціального страхування, розуміння його сутності, принципів функціонування та ролі фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування в житті держави, роботодавців і громадян. Важливе завдання - навчити студентів застосовувати набуті знання на практиці, використовувати сучасні методи, форми й підходи до розв'язання актуальних проблем соціального страхування в Україні.

Пререквізити. Вивчення дисципліни базується на попередньому ознайомленні з понятійним та методичним апаратом таких дисциплін, як «Макроекономіка», «Фінанси», «Бюджетна система», «Страховання». Вивчення дисципліни «Соціальне страхування» допоможе при виконанні курсової та випусково-кваліфікаційної роботи.

Результати навчання. Відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра галузі знань D

Управління та адміністрування за спеціальністю D2 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок (освітня програма: «Фінанси, банківська справа та страхування») вивчення дисципліни сприяє формуванню компетентностей та програмних результатів навчання:

Інтегральна компетентність:

Здатність виконувати і розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в ході професійної діяльності в галузі фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку, або в процесі навчання, що передбачає застосування окремих методів і положень фінансової науки та характеризується невизначеністю умов і необхідністю врахування комплексу вимог здійснення професійної та навчальної діяльності.

Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	П	лаб	інд	с.р.
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 1. Основи соціального страхування											
Тема 1. Сутність, принципи і роль соціального страхування	12	4	4			4	10	2	2			8
Тема 2. Історія становлення та розвитку соціального страхування	10	2	2			6	10					8
Тема 3. Державне регулювання соціального страхування в Україні	10	2	2			6	10					8
Тема 4. Управління коштами соціального страхування	10	2	2			6	10					8
Тема 5. Соціальне страхування з тимчасової втрати працездатності	14	4	4			6	14	-	-			14
Разом за змістовим модулем 1	56	14	14			28	54	4	4			46
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 2. Практика здійснення видів соціального страхування в Україні											
Тема 6. Медичне страхування	8	2	2			4	10	-	-			10
Тема 7. Соціальне страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань	10	2	2			6	10	-	-			10
Тема 8. Соціальне страхування на випадок безробіття	14	4	4			6	14	-	-			14
Тема 9. Державне пенсійне страхування	14	4	4			6	14	2	2			10
Тема 10. Недержавне пенсійне страхування	10	2	2			6	10	-	-			10
Тема 11. Досвід соціального страхування різних країн світу	8	2	2			4	8	-	-			8
Разом за змістовим модулем 2	64	16	16			32	66	2	2			62
Усього годин	120	30	30			60	120	6	6			108

Розподіл балів, які отримують здобувачі:

Вид підсумкового контролю: екзамен

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)											Кількість балів (екзамен)	Сумарна кількість балів
Змістовий модуль №1					Змістовий модуль № 2							
Денна форма навчання												
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	40	100
5	5	5	5	5	6	6	6	6	6	5		
Заочна форма навчання												
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	40	100
15	15		15	-	-	-	15	-	-			

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	оцінка (бали)	пояснення за розширеною шкалою
відмінно	A (90 – 100)	відмінно
добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
незадовільно	FX (35-49)	незадовільно (з можливістю повторного складання)
	F (1-34)	незадовільно (з обов'язковим самостійним опрацюванням освітнього компоненту до перескладання)

Практичне завдання до теми 1: Сутність, принципи і роль соціального страхування

Мета: закріпити знання здобувачів щодо сутності, принципів і ролі соціального страхування

Питання для опитування:

1. Визначення та економічна сутність соціального страхування.
2. Принципи соціального страхування.
3. Функції соціального страхування.
4. Види загальнообов'язкового державного соціального страхування залежно від страхового випадку.

Практичне завдання

Завдання 1. Через зростання безробіття держава розглядає можливість підвищення страхових внесків до Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття. Яку роль відіграє цей вид страхування у стабілізації ринку праці? Які принципи соціального страхування можуть бути порушені при підвищенні ставки внеску? Які альтернативні шляхи можна застосувати для збалансування фонду?

Відповідь: _____
_____
_____
_____
_____
_____
_____

Завдання 2. На підприємстві «ЕнергоБуд» працює 250 осіб. Протягом року сталося 3 страхові випадки:

- один працівник отримав виробничу травму,

– двоє — втратили працездатність через хворобу.

До яких видів соціального страхування належать зазначені випадки? Які джерела фінансування використовуються для кожного виду страхування? Які принципи соціального страхування проявляються у цьому прикладі?

Відповідь: _____
_____
_____
_____
_____
_____
_____

Тестові завдання:

1. Соціальне страхування — це:

- A) форма добровільної допомоги працівникам у разі потреби;
- B) система перерозподілу доходів громадян через податки;
- C) система матеріального забезпечення громадян у разі настання страхових випадків за рахунок страхових внесків;
- D) система державного кредитування громадян.

2. Який із наведених принципів є основоположний у системі соціального страхування?

- A) комерційна вигода;
- B) солідарність поколінь і учасників;
- C) конкурентність страхових фондів;
- D) індивідуальне накопичення без участі держави.

3. Яка з наведених функцій не належить до соціального страхування?

- A) захисна (компенсаційна);
- B) регулююча (економічна);
- C) контрольна;
- D) рекламна.

4. Який із наведених видів входить до системи загальнообов'язкового державного соціального страхування?

- A) страхування на випадок втрати роботи;
- B) страхування автомобілів;
- C) страхування житлового майна;
- D) страхування врожаю.

5. Головна роль соціального страхування полягає у:

- A) забезпеченні прибутковості страхових компаній;
- B) формуванні фінансових ресурсів держави;
- C) захисті населення від соціальних ризиків і стабілізації суспільства;
- D) зменшенні податкового навантаження.

Відповіді:

1	2	3	4	5

Практичне завдання до теми 2: Історія становлення та розвитку соціального страхування

Мета: закріпити знання здобувачів щодо історії становлення та розвитку соціального страхування

Питання для опитування:

1. Історія розвитку соціального страхування.
2. Розвиток соціального страхування в Україні.
3. Соціальне страхування в часи незалежної України.

Практичне завдання

Завдання 1. Уявіть, що ви — дослідник історії соціального страхування в Європі. Необхідно визначити, у якій країні та за чиєї ініціативи вперше впроваджено систему державного соціального страхування, а також охарактеризувати її основні риси. Назвіть рік, коли було прийнято перший закон про соціальне страхування. Вкажіть, які види ризиків покривала

ця система? Порівняйте її із сучасною українською моделлю соціального страхування.

Відповідь: _____
_____
_____
_____
_____
_____
_____

Завдання 2. Складіть хронологічну шкалу розвитку соціального страхування, позначивши ключові події:

- появу перших форм взаємодопомоги у цехах і громадах;
- ухвалення законів Отто фон Бісмарка (1880-ті роки);
- розвиток радянської системи соціального забезпечення;
- створення системи соціального страхування України після 1991 р.;
- сучасні напрями реформування (цифровізація, об'єднання фондів).

Поясніть, як змінювалася роль держави у забезпеченні соціальних гарантій на кожному етапі.

Відповідь: _____
_____
_____
_____
_____
_____
_____

Тестові завдання:

1. У якій країні вперше було запроваджено систему державного соціального страхування?

- A) Франція;
- B) Велика Британія;
- C) Німеччина;
- D) Італія.

2. Хто вважається засновником системи соціального страхування в Європі?

- A) Джон Мейнард Кейнс;
- B) Карл Маркс;
- C) Отто фон Бісмарк;
- D) Франклін Рузвельт.

3. Який основний принцип лежав в основі перших систем соціального страхування?

- A) добровільність участі громадян;
- B) солідарність та обов'язковість внесків;
- C) фінансування лише з державного бюджету;
- D) індивідуальна відповідальність працівника.

4. У якому році в Україні прийнято Закон «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття»?

- A) 1991 р.;
- B) 1995 р.;
- C) 2000 р.;
- D) 2010 р.

5. Яка з наведених подій належить до сучасного етапу розвитку соціального страхування в Україні?

- A) утворення перших кас взаємодопомоги;
- B) впровадження страхування робітників у Німеччині;
- C) формування радянської системи соцзабезпечення;
- D) об'єднання фондів соціального страхування у єдиний фонд (2023 р.).

Відповіді:

1	2	3	4	5

Практичне завдання до теми 3: Державне регулювання соціального страхування в Україні

Мета: закріпити знання здобувачів щодо державного регулювання соціального страхування в Україні

Питання для опитування:

1. Основи державного регулювання соціального страхування.
2. Система органів державного регулювання соціального страхування.
3. Роль соціальних гарантій, стандартів та нормативів у державному регулюванні соціального страхування

Практичне завдання

Завдання 1. Під час перевірки підприємства Державною аудиторською службою було виявлено, що частина страхових внесків на загальнообов'язкове державне соціальне страхування використовувалася не за призначенням.

Які органи державної влади здійснюють контроль у сфері соціального страхування?

Які санкції можуть бути застосовані до підприємства?

Які правові механізми забезпечують прозорість використання страхових коштів?

Відповідь: _____
_____
_____
_____
_____
_____

Завдання 2. Працівник державного підприємства отримав виробничу травму, але підприємство має заборгованість зі сплати страхових внесків.

Чи має працівник право на страхові виплати в такій ситуації?

Яким чином держава гарантує реалізацію цього права?

Які нормативно-правові акти визначають механізми фінансування страхових виплат у разі неспроможності роботодавця?

Відповідь: _____
_____
_____
_____
_____
_____
_____

Тестові завдання:

1. Який орган здійснює державне управління у сфері соціального страхування в Україні?

- A) Міністерство фінансів України;
- B) Пенсійний фонд України;
- C) Міністерство соціальної політики України;
- D) Державна податкова служба України.

2. Який із принципів основоположний у державному регулюванні соціального страхування?

- A) добровільність участі у страхуванні;
- B) комерційний розрахунок діяльності фондів;
- C) загальнообов'язковість участі у страхуванні;
- D) державна монополія на всі види страхування.

3. Хто затверджує розміри єдиного соціального внеску (ЄСВ)?

- A) Верховна Рада України;
- B) Кабінет Міністрів України;

- C) Міністерство соціальної політики;
- D) Фонд соціального страхування.

4. Яке із наведених завдань належить до функцій держави у сфері соціального страхування?

- A) встановлення розмірів страхових тарифів;
- B) розподіл прибутків страхових компаній;
- C) надання банківських послуг страхувальникам;
- D) управління корпоративними фондами.

5. До якого виду державного соціального страхування належить страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності?

- A) медичне страхування;
- B) пенсійне страхування;
- C) страхування на випадок безробіття;
- D) страхування у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю.

Відповіді:

1	2	3	4	5

Практичне завдання до теми 4: Управління коштами соціального страхування

Мета: закріпити знання здобувачів щодо управління коштами соціального страхування

Питання для опитування:

1. Єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.
2. Управління в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та від нещасного випадку.

Практичне завдання

Завдання 1. Підприємство «Будінвест» протягом року сплатило 3 200 000 грн єдиного соціального внеску (ЄСВ). Із загальної суми:

- 80 % спрямовується до Пенсійного фонду України,
- 15 % — до Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності,
- 5 % — до Фонду страхування на випадок безробіття.

Розрахуйте, яку суму отримає кожен фонд. Поясніть, яку роль відіграє держава у розподілі цих коштів. Визначте, до якого типу управлінських рішень належить цей процес.

Відповідь: _____
_____
_____
_____
_____
_____

Завдання 2. Пенсійний фонд України має тимчасово вільні кошти у розмірі 50 млн грн. Розглядаються два варіанти їх використання:

- придбання державних облігацій України з доходністю 10 % річних,
- розміщення на депозиті в державному банку під 8 % річних.

Виберіть економічно доцільніший варіант і поясніть вибір. Які вимоги законодавства обмежують інвестування коштів соціального страхування? Хто здійснює контроль за такими операціями?

Відповідь: _____
_____
_____
_____

Тестові завдання:

1. Хто є розпорядником коштів загальнообов'язкового державного соціального страхування?
A) Кабінет Міністрів України;
B) Міністерство фінансів України;
C) Відповідні фонди соціального страхування;
D) Державна казначейська служба України.
2. Основним джерелом формування коштів соціального страхування є:
A) податок на прибуток підприємств;
B) єдиний соціальний внесок (ЄСВ);
C) Державний бюджет України;
D) кредити міжнародних фінансових організацій.
3. Який принцип визначальний в управлінні коштами соціального страхування?
A) максимізація прибутку;
B) добровільність внесків;
C) цільове використання коштів;
D) лібералізація фінансових потоків.
4. Який державний орган здійснює контроль за використанням коштів фондів соціального страхування?
A) Рахункова палата України;
B) Національний банк України;
C) Міністерство економіки України;
D) Фонд державного майна України.
5. Тимчасово вільні кошти фондів соціального страхування можуть бути розміщені:
A) у статутному капіталі приватних підприємств;
B) у державних цінних паперах;
C) у валютних спекуляціях;
D) на ринку нерухомості.

Відповіді:

1	2	3	4	5

Практичне завдання до теми 5: Соціальне страхування з тимчасової втрати працездатності

Мета: закріпити знання здобувачів щодо соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, щодо особливостей обчислення середньої заробітної плати для призначення допомоги по вагітності та пологах, допомоги по тимчасовій непрацездатності, а також оплати перших п'яти днів тимчасової непрацездатності за рахунок коштів роботодавця.

Питання для опитування:

1. Теоретико-організаційні засади загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності.

2. Основні законодавчі норми загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності.

3. Особливості обчислення середньої заробітної плати для призначення допомоги по вагітності та пологах, допомоги по тимчасовій непрацездатності, а також оплати перших п'яти днів тимчасової непрацездатності за рахунок коштів роботодавця.

Практичне завдання

Завдання 1. Працівник підприємства має страховий стаж 8 років і захворів на 10 календарних днів.

Середньоденна заробітна плата становить 800 грн.

Відповідно до законодавства, розмір допомоги залежить від страхового стажу:

- до 3 років — 50 %;
- від 3 до 5 років — 60 %;
- від 5 до 8 років — 70 %;
- понад 8 років — 100 %.

Визначте суму допомоги, яку отримає працівник. Хто здійснює фінансування цієї виплати — роботодавець чи Фонд соціального страхування? З якого дня оплачується тимчасова непрацездатність за рахунок Фонду?

Відповідь: _____
_____
_____
_____
_____
_____
_____

Завдання 2. Працівниця має дитину віком 5 років, яка хворіла 7 днів.

Страховий стаж матері — 6 років, середньоденна зарплата — 700 грн.

Розрахуйте розмір допомоги по тимчасовій непрацездатності. Хто фінансує таку допомогу — підприємство чи Фонд соціального страхування? Чи впливає стаж роботи на розмір допомоги при догляді за хворою дитиною?

Відповідь: _____
_____
_____
_____
_____
_____
_____

Тестові завдання:

1. Який орган здійснює виплату допомоги по тимчасовій непрацездатності?
А) Пенсійний фонд України;
В) Фонд соціального страхування;

- C) Міністерство охорони здоров'я України;
- D) Державна податкова служба.

2. З якого дня тимчасова непрацездатність оплачується за рахунок коштів Фонду соціального страхування?

- A) з першого дня хвороби;
- B) з другого дня хвороби;
- C) з третього дня хвороби;
- D) з шостого дня хвороби.

3. Який розмір допомоги по тимчасовій непрацездатності отримує працівник із страховим стажем понад 8 років?

- A) 50 % середньої заробітної плати;
- B) 70 % середньої заробітної плати;
- C) 90 % середньої заробітної плати;
- D) 100 % середньої заробітної плати.

4. Чи надається допомога по тимчасовій непрацездатності у разі порушення застрахованою особою режиму лікування?

- A) так, у повному розмірі;
- B) так, але в зменшеному розмірі або може бути відмовлено;
- C) ні, допомога не передбачена;
- D) лише за рішенням роботодавця.

5. Який максимальний строк після звільнення працівника, протягом якого він має право на допомогу по тимчасовій непрацездатності?

- A) 5 днів;
- B) 10 днів;
- C) 30 днів;
- D) 60 днів.

Відповіді:

1	2	3	4	5

Практичне завдання до теми 6: Медичне страхування

Мета: закріпити знання здобувачів щодо принципів реалізації медичного страхування.

Питання для опитування:

1. Медичне страхування у світових моделях організації охорони здоров'я.
2. Сутність, значення та форми медичного страхування. Об'єкти і суб'єкти медичного страхування.
3. Сучасний стан медичного страхування в Україні.
4. Сутність та значення системи «асистанс».

Практичне завдання

Завдання 1. Підприємство укладає договір добровільного медичного страхування для своїх працівників. Річна страхова сума на одного працівника становить 60 000 грн, а тариф становить 5%.

Потрібно визначити:

1. Розмір страхового внеску, який сплачує підприємство за одного працівника.
2. Сумарний страховий внесок, якщо застраховано 25 працівників.

Відповідь: _____
_____
_____
_____
_____
_____
_____

Завдання 2. У системі обов'язкового медичного страхування загальний страховий внесок становить 8% від заробітної плати, з яких 5% сплачує роботодавець, а 3% — працівник. Якщо середня заробітна плата працівника — 20 000 грн.

Потрібно визначити:

1. Скільки сплачує роботодавець щомісяця?
2. Скільки сплачує працівник?
3. Яка загальна сума внеску на одного працівника?

Відповідь: _____
_____
_____
_____
_____
_____
_____

Тестові завдання:

1. Який нормативно-правовий акт є основним у регулюванні питань медичного страхування в Україні?
А) Конституція України;
В) Закон України “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування”;
С) Кодекс законів про працю України;
D) Закон України “Про страхування”.
2. Хто є страховиком у системі обов’язкового медичного страхування?
А) лікувально-профілактичні установи;
В) Міністерство охорони здоров’я України;
С) спеціально створений державний фонд або страхова компанія, що має ліцензію;
D) роботодавець.
3. До основних принципів медичного страхування належать:
А) солідарність і доступність медичної допомоги;
В) безоплатність усіх видів медичних послуг;
С) вільне ціноутворення у сфері охорони здоров’я;
D) виключно добровільна участь громадян.

4. Який із видів страхування НЕ належить до медичного?
- страхування від нещасних випадків на виробництві;
  - добровільне страхування здоров'я на випадок хвороби;
  - обов'язкове медичне страхування працівників;
  - страхування майна громадян.
5. Який економічний ефект може отримати підприємство від впровадження корпоративного медичного страхування працівників?
- збільшення кількості лікарняних
  - зростання витрат на оплату праці
  - підвищення продуктивності праці та зменшення втрат робочого часу
  - зменшення податкових надходжень до бюджету

Відповіді:

1	2	3	4	5

Практичне завдання до теми 7: Соціальне страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань

Мета: закріпити знання здобувачів щодо соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань

Питання для опитування:

1. Теоретичні основи загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійного захворювання.

2. Матеріальне забезпечення та соціальні послуги в разі настання нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання.

3. Щомісячні страхові виплати та інші витрати на відшкодування шкоди внаслідок нещасних випадків на виробництві та професійного захворювання. Умови призначення страхових виплат.

Практичне завдання

Завдання 1. Після нещасного випадку працівникові встановлено 30% стійкої втрати працездатності.

Його середньомісячний заробіток становив 18 000 грн.

Щомісячна страхова виплата розраховується як відсоток втрати працездатності $\times$ середньомісячний заробіток / 100.

Потрібно визначити:

Розмір щомісячної страхової виплати працівнику.

Відповідь: _____
_____
_____
_____
_____
_____
_____

Завдання 2. Після виробничої травми працівник проходив лікування та реабілітацію на суму 28 000 грн, з яких:

- медикаменти — 12 000 грн;
- послуги санаторію — 10 000 грн;
- транспортні витрати — 6 000 грн.

Відповідно до законодавства, Фонд соціального страхування компенсує 90% вартості лікування.

Потрібно визначити:

Загальну суму компенсації з Фонду.

Частина витрат, яку оплачує працівник самостійно.

Відповідь: _____
_____
_____
_____
_____
_____

Тестові завдання:

1. Основною метою соціального страхування від нещасних випадків є:
A) підвищення заробітної плати працівників;
B) надання фінансової допомоги потерпілим на виробництві або їхнім сім'ям;
C) контроль за дисципліною праці;
D) формування державного бюджету.
2. Який орган здійснює управління коштами соціального страхування від нещасних випадків в Україні?
A) Міністерство фінансів України;
B) Пенсійний фонд України;
C) Фонд соціального страхування України;
D) Міністерство економіки України.
3. Хто сплачує страхові внески у систему соціального страхування від нещасних випадків?
A) лише працівники;
B) лише держава;
C) роботодавці;
D) страхові компанії.
4. Яка форма соціальної виплати надається потерпілому у разі часткової втрати працездатності?
A) одноразова допомога або щомісячна страхова виплата;
B) субсидія;
C) соціальна пенсія за віком;
D) компенсація за невикористану відпустку.
5. У разі смерті працівника внаслідок нещасного випадку на виробництві право на отримання страхових виплат мають:
A) лише батьки загиблого;
B) будь-які родичі;
C) утриманці та члени сім'ї загиблого, які мали право на його утримання;
D) роботодавець.

Відповіді:

1	2	3	4	5

Практичне завдання до теми 8: Соціальне страхування на випадок безробіття

Мета: закріпити знання здобувачі щодо матеріального забезпечення та соціальних послуг за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням на випадок безробіття

Питання для опитування:

1. Теоретичні засади загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття.
2. Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття: завдання, функції, права.
3. Джерела формування бюджету Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття.
4. Матеріальне забезпечення та соціальні послуги за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням на випадок безробіття.

Практичне завдання

Завдання 1. Підприємство має фонд оплати праці у розмірі 12 000 000 грн. Ставка страхового внеску на випадок безробіття становить 0,6%.

Потрібно визначити: загальну суму страхових внесків, які підприємство сплатить за рік до Фонду соціального страхування на випадок безробіття.

Відповідь: _____
_____
_____
_____

Завдання 2. Працівника звільнили у зв'язку зі скороченням штату. Його середня заробітна плата становила 20000 грн, страховий стаж — 12 років. Допомога по безробіттю виплачується:

- перші 90 днів — 100% від розрахункової суми;
- наступні 90 днів — 80%;
- далі — 70%.

Потрібно визначити: загальну суму допомоги, яку отримає безробітний протягом 6 місяців (180 днів).

Відповідь: _____

_____

_____

_____

_____

_____

Тестові завдання:

1. Основною метою соціального страхування на випадок безробіття є:

- A) підвищення заробітної плати працівників;
- B) забезпечення громадян доходом у період втрати роботи;
- C) надання пільгових кредитів безробітним;
- D) зменшення податкового навантаження на роботодавців.

2. Хто сплачує страхові внески на випадок безробіття?

- A) лише працівники;
- B) лише держава;
- C) роботодавці та застраховані особи;
- D) лише страхові компанії.

3. Який орган здійснює виплату допомоги по безробіттю в Україні?

- А) Пенсійний фонд України;
- В) Державна служба зайнятості;
- С) Міністерство фінансів України;
- Д) Міністерство охорони здоров'я України.
- Е)

4. Тривалість виплати допомоги по безробіттю для більшості громадян не може перевищувати:

- А) 90 календарних днів;
- В) 180 календарних днів;
- С) 360 календарних днів протягом двох років;
- Д) 720 календарних днів протягом року.

5. Розмір допомоги по безробіттю залежить від:

- А) рівня освіти безробітного;
- В) середньої заробітної плати та страхового стажу;
- С) регіону проживання;
- Д) виду попереднього підприємства.

Відповіді:

1	2	3	4	5

Практичне завдання до теми 9: Державне пенсійне страхування

Мета: закріпити знання здобувачів щодо видів пенсій у солідарній системі. Проаналізувати діяльність Пенсійного фонду України як органу управління коштами солідарної системи пенсійного страхування.

Питання для опитування:

- 1. Теоретичні основи пенсійного страхування.
- 2. Становлення та сучасна структура системи пенсійного страхування України.

3. Види пенсій у солідарній системі.

4. Пенсійний фонд України як орган управління коштами солідарної системи пенсійного страхування.

Практичне завдання

Завдання 1. Громадянка України працювала офіційно:

– з 2000 по 2010 рік — 10 років,

– з 2013 по 2025 рік — 12 років.

У період з 2010 по 2013 рік вона перебувала у відпустці по догляду за дитиною, який зараховується до страхового стажу.

Потрібно визначити:

Загальний страховий стаж громадянки станом на 2025 рік. Чи має вона право на призначення пенсії за віком (мінімальний стаж у 2025 р. — 32 роки для жінок).

Відповідь: _____
_____
_____
_____
_____
_____
_____

Завдання 2. Учителька має педагогічний стаж 28 років.

Вона вирішила вийти на пенсію за вислугу років.

Заробітна плата — 18 000 грн, коефіцієнт заробітку — 1,1, коефіцієнт страхового стажу — 0,42.

Розрахунок здійснюється за формулою:

$$П = Зс \times Кз \times Кс,$$

де $Зс$ — середня зарплата по країні — 15 000 грн.

Потрібно визначити: розмір пенсії за вислугу років.

Відповідь: _____
_____
_____
_____

Тестові завдання:

1. Основним нормативно-правовим актом, який регулює систему державного пенсійного страхування в Україні, є:
А) Закон України «Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування»;
В) Закон України «Про недержавне пенсійне забезпечення»;
С) Закон України «Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування»;
D) Закон України «Про пенсійне забезпечення військовослужбовців».
2. Який орган здійснює управління коштами державного пенсійного страхування?
А) Міністерство соціальної політики України;
В) Пенсійний фонд України;
С) Міністерство фінансів України;
D) Національний банк України.
3. Хто є застрахованими особами у системі державного пенсійного страхування?
А) громадяни, які сплачують єдиний соціальний внесок (ЄСВ);
В) тільки працівники державних установ;
С) особи, які отримують державну допомогу;
D) виключно підприємці.
4. До страхового стажу для призначення пенсії за віком зараховується:
А) тільки офіційний трудовий стаж до 2000 року;
В) лише період навчання у ВНЗ;
С) періоди, протягом яких сплачувався єдиний соціальний внесок;
D) усі періоди проживання на території України.

Основна мета державного пенсійного страхування полягає у:

- A) формуванні недержавних накопичувальних фондів;
- B) забезпеченні громадян матеріальними виплатами у разі настання пенсійного віку чи втрати працездатності;
- C) підтримці роботодавців у фінансуванні соціальних програм;
- D) фінансуванні соціальної інфраструктури.

Відповіді:

1	2	3	4	5

Практичне завдання до теми 10: Недержавне пенсійне страхування

Мета: закріпити знання здобувачів щодо особливостей недержавного пенсійного страхування

Питання для опитування:

1. Необхідність і значення недержавного соціального страхування.
2. Система та суб'єкти недержавного пенсійного забезпечення.
3. Адміністратор недержавного пенсійного фонду.
4. Пенсійні активи, їх склад та використання.

Практичне завдання

Завдання 1. Громадянин бере участь у програмі недержавного пенсійного фонду (НПФ).

Його щомісячна заробітна плата становить 24 000 грн, а розмір внеску до НПФ — 5% від заробітку.

Потрібно визначити: суму щомісячного пенсійного внеску. Загальну суму внесків за 1 рік.

Відповідь: _____

Завдання 2. Учасник НПФ досяг пенсійного віку та має на рахунку 480 000 грн.

Він обрав варіант отримання пенсії щомісячними виплатами протягом 10 років (120 місяців).

Потрібно визначити: розмір щомісячної пенсійної виплати без урахування інвестиційного доходу.

Відповідь: _____

Тестові завдання:

1. Головна мета недержавного пенсійного страхування полягає у:

- A) формуванні додаткових пенсійних накопичень до державної пенсії;
- B) зменшенні податкового навантаження на роботодавців;
- C) забезпеченні страхування життя;
- D) підвищенні заробітної плати працівників.

2. Який із наведених суб'єктів може створювати недержавний пенсійний фонд (НПФ)?

- A) лише державні органи;
- B) банки, страхові компанії або юридичні особи;
- C) фізичні особи;
- D) тільки профспілки.

3. Учасником недержавного пенсійного фонду може бути:
- A) лише особа, яка досягла пенсійного віку;
  - B) будь-який громадянин України, який сплачує внески;
  - C) тільки державні службовці;
  - D) тільки особи з інвалідністю.
4. Недержавні пенсійні фонди в Україні працюють за принципом:
- A) солідарного фінансування;
  - B) накопичувального фінансування;
  - C) бюджетного фінансування;
  - D) кредитного фінансування.
5. Хто здійснює управління активами недержавного пенсійного фонду?
- A) Міністерство фінансів України;
  - B) Компанія з управління активами, що має відповідну ліцензію;
  - C) Державна податкова служба;
  - D) Пенсійний фонд України.

Відповіді:

1	2	3	4	5

Практичне завдання до теми 11: Досвід соціального страхування різних країн світу

Мета: закріпити знання здобувачів щодо досвіду соціального страхування різних країн світу

Питання для опитування:

1. Соціальне страхування в Швеції та Нідерландах.
2. Особливості соціального страхування в США.
3. Особливості соціального захисту населення в країнах

Азії

Практичне завдання

Завдання 1. У Німеччині внески на обов'язкове медичне страхування складають 14,6% від заробітку, з яких половину сплачує роботодавець, а половину — працівник.

В Україні внески на обов'язкове медичне страхування становлять 8,0%, сплачує роботодавець.

Потрібно визначити: скільки сплачують працівник і роботодавець у Німеччині, якщо зарплата 30 000 грн. Де вища загальна ставка страхування - у Німеччині чи Україні.

Відповідь: _____
_____
_____

Завдання 2. В Японії максимальна тривалість виплати допомоги по безробіттю — 12 місяців, а розмір допомоги — 50–80% від середньої зарплати. В Україні максимальний розмір допомоги на 2025 рік — 10 000 грн на місяць, а тривалість — 360 днів.

Потрібно визначити: скільки коштів отримає безробітний у Японії при зарплаті 40 000 грн на місяць протягом 12 місяців (50% від зарплати). Порівняти із сумою в Україні за максимальний період.

Відповідь: _____
_____
_____

Тестові завдання:

1. Яка країна вважається засновницею сучасної системи соціального страхування?
- А) Німеччина;
  - В) Франція;
  - С) Велика Британія;
  - Д) Швеція.

2. У країні вперше була запроваджена обов'язкова система соціального страхування під керівництвом Отто фон Бісмарка?

- A) Німеччина;
- B) Італія;
- C) Іспанія;
- D) Польща.

3. Яка модель соціального страхування ґрунтується на принципі солідарності поколінь, коли працюючі фінансують пенсії нинішніх пенсіонерів?

- A) розподільча (бісмарківська) модель;
- B) накопичувальна (бейверіджська) модель;
- C) комерційна модель;
- D) добровільна модель.

4. Яка країна відома своєю системою універсальних соціальних виплат, що фінансуються з державного бюджету і охоплюють усіх громадян незалежно від сплати внесків?

- A) Німеччина;
- B) Велика Британія;
- C) Франція;
- D) США.

5. Яка особливість характерна для системи соціального страхування у скандинавських країнах (Швеція, Норвегія, Данія)?

- A) мінімальна участь держави у фінансуванні;
- B) страхування здійснюється лише приватними фондами;
- C) високий рівень соціального захисту та фінансування за рахунок податків;
- D) відсутність обов'язкового пенсійного страхування.

Відповіді:

1	2	3	4	5

Навчальне видання

СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ

Методичні рекомендації
до практичних занять

Укладач:
МАРИЧ Максим Григорович

Літературне редагування: **О.В. Колодій**

Підписано до друку 13.02.2026. Формат 60x84/16
Електронне видання.

Ум.-друк. арк. 2,0. Обл.-вид. арк. 2,1.
Зам. Н-010.

Видавництво та друкарня Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича
58002, Чернівці, вул. Коцюбинського, 2
e-mail: ruta@chnu.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №891 від 08.04.2002 р.